

Belgische Senaat

Gewone Zitting 2000-2001

2-99

Plenaire vergaderingen
Donderdag 8 maart 2001

Ochtendvergadering

Handelingen

Sénat de Belgique

Session ordinaire 2000-2001

Annales

Séances plénières

Jeudi 8 mars 2001

Séance du matin

2-99

De **Handelingen** bevatten de integrale tekst van de redevoeringen in de oorspronkelijke taal. Deze tekst werd goedgekeurd door de sprekers. De vertaling – *cursief gedrukt* – verschijnt onder de verantwoordelijkheid van de dienst Verslaggeving. Van lange uiteenzettingen is de vertaling een samenvatting.

De nummering bestaat uit het volgnummer van de legislatuur sinds de hervorming van de Senaat in 1995, het volgnummer van de vergadering en de paginering.

Voor bestellingen van Handelingen en Vragen en Antwoorden van Kamer en Senaat:
Dienst Publicaties Kamer van volksvertegenwoordigers, Natieplein 2 te 1008 Brussel, tel. 02/549.81.95 of 549.81.58.

Deze publicaties zijn gratis beschikbaar op de websites van Senaat en Kamer:
www.senate.be www.dekamer.be

Afkortingen - Abréviations

AGALEV	Anders Gaan Leven
CVP	Christelijke Volkspartij
ECOLO	Écologistes
PRL-FDF-MCC	Parti Réformateur Libéral – Front Démocratique des Francophones – Mouvement des Citoyens pour le Changement
PS	Parti Socialiste
PSC	Parti Social Chrétien
SP	Socialistische Partij
VL. BLOK	Vlaams Blok
VLD	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU-ID	Volksunie-ID21

Les **Annales** contiennent le texte intégral des discours dans la langue originale. Ce texte a été approuvé par les orateurs.

Les traductions – *imprimées en italique* – sont publiées sous la responsabilité du service des Comptes rendus. Pour les interventions longues, la traduction est un résumé.

La pagination mentionne le numéro de la législature depuis la réforme du Sénat en 1995, le numéro de la séance et enfin la pagination proprement dite.

Pour toute commande des Annales et des Questions et Réponses du Sénat et de la Chambre des représentants: Service des Publications de la Chambre des représentants, Place de la Nation 2 à 1008 Bruxelles, tél. 02/549.81.95 ou 549.81.58.

Ces publications sont disponibles gratuitement sur les sites Internet du Sénat et de la Chambre:
www.senate.be www.lachambre.be

Inhoudsopgave

Wetsontwerp tot instelling van een inkomensgarantie voor ouderen (Stuk 2-636) (Evocatieprocedure)	4
Algemene bespreking	4
Artikelsgewijze bespreking.....	7
Wetsontwerp betreffende de betwistingen over de inkomensgarantie voor ouderen (Stuk 2-637).....	9
Algemene bespreking	9
Artikelsgewijze bespreking.....	13
Wetsvoorstel tot aanvulling van artikel 317 van de nieuwe gemeentewet (van mevrouw Anne-Marie Lizin, Stuk 2-25).....	13
Algemene bespreking	13
Artikelsgewijze bespreking.....	13
Evaluatie van de toepassing van het Verdrag van Den Haag betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen (Stuk 2-412)	13
Bespreking	13
Berichten van verhindering.....	21

Sommaire

Projet de loi instituant la garantie de revenus aux personnes âgées (Doc. 2-636) (Procédure d'évocation).....	4
Discussion générale.....	4
Discussion des articles.....	7
Projet de loi relative aux contestations sur la garantie de revenus aux personnes âgées (Doc. 2-637).....	9
Discussion générale.....	9
Discussion des articles.....	13
Proposition de loi complétant l'article 317 de la nouvelle loi communale (de Mme Anne-Marie Lizin, Doc. 2-25)	13
Discussion générale.....	13
Discussion des articles.....	13
Évaluation de l'application de la Convention de La Haye sur les aspects civils de l'enlèvement international d'enfants (Doc. 2-412)	13
Discussion	13
Excusés.....	21

Voorzitter: de heer Jean-Marie Happart, ondervoorzitter

(De vergadering wordt geopend om 10.10 uur.)

Wetsontwerp tot instelling van een inkomensgarantie voor ouderen (Stuk 2-636) (Evocatieprocedure)**Algemene bespreking**

De heer Jan Remans (VLD), rapporteur. – Ik verwijs naar het schriftelijke verslag waarop ik evenwel een correctie moet aanbrengen.

De commissie vond het belangrijk dat vandaag nog dit ontwerp zou worden besproken. Dat is de reden waarom, jammer genoeg, de opmerking van de heer Barbeaux niet in het gedrukte verslag kon worden opgenomen. Die opmerking moet op bladzijde 7 van het verslag worden ingevoegd en luidt als volgt: “Le projet du gouvernement donne un mauvais signe par rapport à la volonté de maintenir davantage les personnes âgées à domicile.”

De heer Michel Barbeaux (PSC). – *Het wetsontwerp tot instelling van een inkomensgarantie voor ouderen bevat enkele positieve punten inzake de sociale bijstand aan ouderen. Ik denk aan de modernisering van de evaluatie- en vrijstellingsmethode voor de inkomens en aan de gelijkschakeling van mannen en vrouwen wat betreft de leeftijd waarop ze recht hebben op de inkomensgarantie. Het is ook goed dat een vorm van individualisering wordt geïntroduceerd bij het vastleggen van de bedragen, ook al heeft het concept van individuele rechten in de sociale bijstand niet dezelfde reikwijdte als in de sociale zekerheid. Er moet alleszins worden gestreefd naar een grotere autonomie van de personen.*

Sinds de goedkeuring in de Kamer zijn er blijkbaar problemen gerezen. Ik verwijs in dit verband naar het voorbeeld dat ik reeds in de commissie heb aangehaald van een koppel waarvan de ene partner ouder is dan 62 jaar en de andere jonger. De eerste heeft recht op de inkomensgarantie, de andere niet. In het nieuwe systeem ontvangt dit koppel maar half zoveel als nu.

Dit brengt me bij een nog fundamenteeler bezwaar dat ik in een amendement heb gegoten.

Verenigingen die de belangen van de betrokken personen verdedigen, hebben kritiek geuit op het ontwerp, bijvoorbeeld het Bureau van de Raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen in zijn advies van 12 januari 2001. Dit is een officieel advies: men kan dus niet beweren dat er geen negatieve reacties zijn gekomen sinds de Kamer het wetsontwerp heeft goedgekeurd.

We hebben vooral bezwaar tegen artikel 7 dat het recht op een inkomensgarantie voor ouderen afhankelijk maakt van alle bestaansmiddelen, van welke aard ook, binnen het huishouden. Tot nog toe hield men enkel rekening met het inkomen van het koppel. Ook al bepaalt §2 dat het globale inkomen wordt gedeeld door het aantal personen die dezelfde hoofdverblijfplaats delen, dan nog staat het principe in de wet. Er wordt van uitgegaan dat de aanvrager van de inkomensgarantie een beroep doet op het inkomen van de personen waarmee hij dezelfde hoofdverblijfplaats deelt. Dit

Présidence de M. Jean-Marie Happart, vice-président

(La séance est ouverte à 10 h 10.)

Projet de loi instituant la garantie de revenus aux personnes âgées (Doc. 2-636) (Procédure d'évocation)**Discussion générale**

M. Jan Remans (VLD), rapporteur. – *Je renvoie au rapport écrit auquel je veux cependant apporter une correction.*

La commission jugeait important que ce sujet soit encore discuté aujourd'hui. C'est la raison pour laquelle la remarque de M. Barbeaux n'a malheureusement pu être consignée dans le rapport imprimé. Il faudra donc ajouter la remarque suivante à la page 7 du rapport : « Le projet du gouvernement donne un mauvais signe par rapport à la volonté de maintenir davantage les personnes âgées à domicile. »

M. Michel Barbeaux (PSC). – Je remercie le rapporteur, M. Remans, pour son rapport écrit et pour l'ajout qu'il vient d'apporter en reprenant un commentaire que j'avais fait en commission.

Le projet de loi qui vise à instaurer la garantie de revenus aux personnes âgées – la GRAPA – marque certains points positifs en matière d'aide sociale aux personnes âgées. Je pense, notamment, à la modernisation de la méthode d'évaluation et d'exonération des revenus ou encore à l'égalité établie entre les hommes et les femmes quant à l'âge qui ouvre le droit à la GRAPA. Nous apprécions aussi la forme d'individualisation qui est introduite dans la définition des montants de la GRAPA, même si, comme l'a souligné le ministre en commission, en matière d'aide sociale, le concept d'individualisation des droits n'a pas tout à fait la même portée qu'en matière de sécurité sociale. Cependant, l'objectif de l'accroissement de l'autonomie des personnes est à poursuivre selon nous en toute hypothèse.

Depuis le vote du projet de loi à la Chambre, certaines situations sont apparemment devenues problématiques. Je rappellerai le cas que j'ai cité en commission et pour lequel vous n'avez pas apporté de réponse, monsieur le ministre. Quand l'un des conjoints est âgé de plus de 62 ans, il peut bénéficier de la GRAPA au taux de base, mais l'autre conjoint âgé de moins de 62 ans – l'épouse, en général – ne bénéficierait d'aucun revenu. Pour ce couple, le nouveau système modifie la situation, compte tenu des droits acquis. Dans le système actuel du revenu garanti aux personnes âgées, ce couple bénéficiait du revenu garanti, au taux ménage, soit 30.000 francs. Dans le nouveau système, ce ménage ne recevra plus que la GRAPA au taux de base, soit environ 15.000 francs.

J'en viens à un problème plus fondamental encore et qui fait l'objet d'un amendement que j'avais déposé en commission et que je souhaite soumettre au vote de cette assemblée.

J'avais fait état de réactions négatives qui nous étaient parvenues, notamment d'associations de défense des intérêts des personnes concernées, réactions qui vous avaient d'ailleurs étonné, monsieur le ministre. Je voudrais

dreigt ernstige gevolgen te hebben voor de samenlevingskeuze. Ouderen zullen aanvoelen dat ze een last zijn voor degenen met wie ze samenwonen, ook al zullen sommige situaties bij koninklijk besluit worden rechtgezet.

Het Bureau van de Raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen merkt op dat deze wet tot gevolg kan hebben dat personen met een beperkt inkomen worden ontmoedigd om samen te wonen, wat jammer zou zijn in een samenleving waar isolement een groot probleem is. Bovendien is deze hervorming ook een aanslag op het recht van de burgers om hun levenswijze te kiezen.

Ik heb begrepen dat de minister rekening wil houden met de verschillende situaties en via een koninklijk besluit de uitzonderingen wil bepalen waarvan sprake is in de wet. Ook verheugt het mij dat hij dit wil kaderen in een ruimer debat met de Gemeenschappen en de Gewesten over een allesomvattend onthaal- en zorgbeleid voor ouderen.

De verworven rechten zijn gewaarborgd, maar toch mogen we geen onzekerheid doen ontstaan. Daarom ik pleit opnieuw voor een status-quo, zolang de regering nadenkt over de keuzes die moeten worden gemaakt in het onthaal- en zorgbeleid voor ouderen.

Er mag met andere woorden enkel rekening worden gehouden met de inkomens van de personen met wie de aanvrager een huishouden vormt, en niet met de inkomens van alle personen die dezelfde hoofdverblijfplaats delen, zoals artikel 7 van het wetsontwerp bepaalt.

De wijziging die de wet meebrengt, staat haaks op de wil om zoveel mogelijk ouderen thuis te laten wonen. De tekst heeft een invloed op de levenskeuzes, wat ingaat tegen de doelstellingen van de regering.

Het Bureau van de Raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen heeft het ook over een besparing op de begroting van 612,6 miljoen eens de inkomensgarantie op kruissnelheid is gekomen. Als dat zo is, dan sluit ik mij aan bij het standpunt dat het om een asociale maatregel gaat. Het is onaanvaardbaar dat de regering bezuinigt op de rug van personen met een beperkt inkomen op een ogenblik dat de minister van Financiën aankondigt dat hij de belastingen wil verlagen, ook die op de hoge inkomens.

simplement rappeler ici l'avis du Bureau du Conseil de l'égalité des chances entre hommes et femmes, avis remis le 12 janvier 2001 et qui émet, entre autres, les mêmes critiques que celles que je soulève. Cet avis est officiel ; on ne peut donc dire qu'il n'y ait pas eu d'échos négatifs au sujet de ce projet depuis qu'il a été voté à la Chambre.

Le principal reproche que nous lui adressons concerne l'article 7 faisant dépendre le droit aux prestations de la garantie de revenus pour les personnes âgées, du montant de toutes les ressources existant au sein du ménage, au lieu des seules ressources des conjoint(e)s ou compagnons et compagnes. Même si le paragraphe 2 de l'article 7 du projet de loi prévoit que le montant total des ressources visées au paragraphe 1er est divisé par le nombre de personnes faisant partie du ménage, le principe est inscrit dans la loi. Il part du postulat que la personne qui prétend aux prestations de la garantie de revenus est réputée avoir recours aux revenus des personnes qui partagent la même résidence principale qu'elle, pour assurer sa sécurité d'existence. Le projet de loi tel que libellé actuellement risque d'avoir des répercussions importantes sur les choix de vie des familles où les personnes âgées se sentiront à charge de ceux avec qui elles vivent, même si certaines situations seront corrigées par arrêté royal.

Le Bureau du Conseil de l'égalité des chances entre hommes et femmes fait remarquer que « cette loi aura peut-être pour conséquence de décourager les personnes à faible revenu à vivre ensemble, ce qui est regrettable dans une société où l'isolement est l'un des problèmes majeurs ». Cet avis souligne également que « cette réforme constitue aussi une atteinte au droit des citoyens de choisir leur mode de vie ».

J'ai pris bonne note, monsieur le ministre, de vos intentions de tenir compte des différences de situation et d'envisager, notamment, des adaptations par arrêté royal afin de tenir compte des exceptions dont parle la loi. Je me réjouis aussi de votre volonté d'intégrer cette réflexion dans le cadre d'un débat plus large à mener avec les Communautés et les Régions, pour envisager la politique d'accueil et des soins aux personnes âgées dans toutes ses composantes.

On ne peut qu'approuver l'organisation d'un tel débat avec des institutions partiellement compétentes pour la vie des personnes âgées. Cependant, afin de ne pas créer une insécurité pour les personnes concernées, insécurité soulignée par une série d'associations qui défendent les intérêts des personnes âgées, et sachant que les droits acquis sont garantis, je voudrais plaider à nouveau pour que tant que dure la réflexion du gouvernement sur les choix à faire en matière d'accueil et de soins aux personnes âgées, la situation actuelle – celle qui prévaut dans le cadre du revenu garanti – soit maintenue. En d'autres termes, qu'il ne soit tenu compte que des revenus de la personne avec laquelle l'intéressé forme un ménage et non des revenus de toutes les personnes qui partagent la même résidence, comme le prévoit l'article 7 du projet déposé par le gouvernement et adopté par la Chambre.

Le changement entraîné par la loi envoie un mauvais signal par rapport à la volonté qui est de maintenir un maximum de personnes âgées à domicile, ce que nous souhaitons tous. Comme le souligne le Conseil de l'égalité des chances, le texte du projet influence les choix de vie, ce qui va à l'encontre des objectifs exprimés par le gouvernement.

De heer Frank Vandenbroucke, minister van Sociale Zaken en Pensioenen. – Ik wil in de eerste plaats de Senaat en zijn diensten danken voor de snelheid waarmee we dit ontwerp kunnen behandelen. Daardoor kan we reeds vanaf de maand mei uitvoering geven aan dit nieuwe sociale vangnet. De snelheid waarmee de Senaat het ontwerp heeft besproken, heeft overigens niets afgedaan aan de degelijkheid ervan.

In reactie op de opmerkingen van de heer Barbeaux wil ik om te beginnen beklemtonen dat het hier een zeer aanzienlijke modernisering gaat van het sociale vangnet voor de ouderen. Zijn stelling dat hier een sociale achteruitgang georganiseerd wordt, lijkt me dan ook helemaal ten onrechte. Het budget dat we hieraan besteden, zal aangroeien en de inkomensgarantie zal stijgen. Die stijging bedraagt nu al 6,4% in vergelijking met vorig jaar. Dat is een eerste belangrijk punt. Bovendien verbetert in aanzienlijke mate de wijze waarop we rekening houden met de financiële en onroerende bezittingen van individuen of gezinnen. We zullen daarin soepeler en realistischer tewerk gaan, waardoor meer mensen in aanmerking komen voor deze inkomensgarantie. Dat is een tweede belangrijk pluspunt. Ten derde maken we het mogelijk dat mensen op deze inkomensgarantie een beroep doen vanaf de leeftijd van 62 jaar, wat tot nu toe niet mogelijk was.

Natuurlijk moeten bij deze betere sociale bescherming de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk worden ingezet en moet oneigenlijk gebruik worden vermeden. Daarom willen we ook rekening houden met de leefomstandigheden waarin de betrokken ouderen zich bevinden. Het kan bijvoorbeeld niet de bedoeling zijn dat een persoon zonder een eigen inkomen die niet huwt maar wel samenwoont met een bemiddelde notaris, toch ondersteuning krijgt vanuit het budget voor inkomensgarantie voor ouderen. Het wetsontwerp moet ook over dergelijke situaties de grootst mogelijke duidelijkheid brengen.

De heer Barbeaux heeft echter ook een belangrijke opmerking gemaakt die ik volkomen kan onderschrijven. Hij merkt namelijk op dat de huidige inkomensgarantie een veel betere tegemoetkoming biedt voor een koppel waarvan een van de partners in een instelling wordt opgenomen. Hij vraagt daarom dat de inkomensgarantie meer rekening houdt met de zorg die in een familiale context wordt verleend. Kortom, hij wil een meer neutrale benadering van de zorg voor een koppel thuis dan wel in een instelling. Artikel 7 maakt het wel mogelijk om daarmee rekening te houden. Dat bepaalt namelijk uitdrukkelijk dat de Koning bepaalde uitzonderingen kan toelaten in de aanrekening van de bestaansmiddelen zoals die tot stand komen in de leefomstandigheden waarin de oudere zich bevindt. De Koning zou daardoor bijvoorbeeld kunnen

Le Bureau du Conseil de l'égalité des chances entre hommes et femmes cite également une économie budgétaire de 612,6 millions qui devrait être faite dans ce secteur lorsque le fonctionnement de la GRAPA aura atteint sa vitesse de croisière. Confirmez-vous ce chiffre, monsieur le ministre ? Dans l'affirmative, je me rallie à l'avis cité plus haut, lequel qualifie dans ce cas cette mesure d'antisociale. En effet, il n'est pas admissible que le gouvernement fasse des économies sur les personnes ayant de faibles revenus au moment où, par ailleurs, le ministre des Finances annonce qu'il veut diminuer l'impôt, notamment l'impôt sur les revenus élevés.

M. Frank Vandenbroucke, ministre des Affaires sociales et des Pensions. – Je répondrai à M. Barbeaux qu'il s'agit ici d'une modernisation importante du filet de sécurité social pour les personnes âgées. Selon lui, ce projet de loi constitue une régression sociale. Cela me semble totalement faux. Le budget alloué à cette garantie est déjà en augmentation de 6,4% par rapport à l'année dernière et il continuera à croître. En outre, nous améliorons sensiblement la façon dont nous tenons compte des biens financiers et immobiliers des individus et des familles. Nous agissons d'une manière plus souple et plus réaliste, de sorte que davantage de gens pourront bénéficier de cette garantie de revenus. Enfin, nous veillons à ce que cette garantie puisse être sollicitée dès l'âge de 62 ans, ce qui était impossible jusqu'à présent.

Bien entendu, pour assurer une meilleure protection sociale, nous devons utiliser les moyens disponibles aussi efficacement que possible et éviter les abus. C'est pourquoi nous voulons tenir compte des conditions de vie des personnes concernées. Il n'est par exemple pas dans notre intention d'aider une personne sans revenu et célibataire mais qui vit en compagnie d'un riche notaire. Le projet de loi doit aussi prévoir le plus clairement possible ce genre de situation.

Je souscris à la remarque de M. Barbeaux selon laquelle la garantie de revenus actuelle offre une meilleure intervention à un couple dont l'un des membres est hébergé dans une institution. M. Barbeaux demande que la garantie de revenus tienne davantage compte des soins qui sont administrés dans le contexte familial. L'article 7 le permet. Il stipule en effet que le Roi peut déterminer certaines exceptions pour la prise en compte des moyens d'existence tels que ceux qui entrent en ligne de compte dans la cellule familiale qui accueille la personne âgée. Même si nous jugeons cela souhaitable, il me semble meilleur d'un point de vue légistique de ne pas reprendre cette disposition dans une loi et d'agir par voie d'arrêté royal. Je ne puis donc pas m'engager mais je prends le plaidoyer de M. Barbeaux fort à cœur.

Nous avons publié des tableaux montrant la projection à long terme des mesures positives prévues par la garantie de revenus pour personnes âgées. L'ensemble des mesures représente une dépense supplémentaire. Il serait possible d'économiser 600 millions si on tenait compte, pour les parents habitant avec leurs enfants, des moyens d'existence des enfants. Dans le cas contraire, l'économie serait bien inférieure à 600 millions. Nous étudions les possibilités budgétaires.

Si l'un des partenaires d'un couple a 62 ans et l'autre moins, seul le premier peut introduire la demande, avec maintien du

vastleggen dat de bestaansmiddelen van kinderen die voor hun ouders zorgen niet in rekening worden gebracht wanneer we de inkomensgarantie voor ouderen toepassen. Zelfs als we dat wenselijk achten, lijkt het mij echter legistiek beter om dat niet in een wet op te nemen. Het lijkt mij beter om dat via een koninklijk besluit te doen. Ik neem het pleidooi van de heer Barbeaux alleszins zeer ter harte maar ik kan mij alsnog tot niets verbinden. Ik zal de zaak wel grondig onderzoeken.

Laat mij nog iets zeggen over de cijfers. Wij hebben tabellen bekend gemaakt met een langetermijnprojectie van de positieve maatregelen die in de inkomensgarantie voor ouderen zijn voorzien. De wijze waarop we de bestaansmiddelen in rekening brengen in de leefeenheid van de ouderen houdt inderdaad een zekere besparing in, terwijl de andere elementen meeruitgaven inhouden. De maatregelen in hun geheel vertegenwoordigen een meeruitgave. Het bedrag van meer dan 600 miljoen "besparing" gaat uit van de meest strikte opvatting over de leefeenheid. Dat betekent dat ouderen die met hun kinderen samenwonen onder een stelsel zouden vallen waarbij de bestaansmiddelen van de kinderen in rekening worden gebracht. Indien deze niet in rekening zouden worden gebracht en voor deze situatie bij koninklijk besluit een afwijking zou worden voorzien, dan zou het bedrag van de besparing veel minder bedragen dan 600 miljoen. We zijn nu de budgettaire mogelijkheden aan het onderzoeken.

Wat gebeurt er met iemand die 62 jaar is maar waarvan de partner geen 62 jaar is? Tot nu toe gold een vrij strikte regeling: de grens was 65 jaar voor mannen en, vanaf dit jaar, 62 jaar voor vrouwen. Met de nieuwe regeling is het zowel voor mannen als vrouwen mogelijk om op individuele basis een aanvraag in te dienen vanaf 62 jaar. Indien één partner van een koppel 62 jaar is en de andere jonger, dan kan de aanvraag enkel gebeuren in hoofde van de partner die 62 jaar is. Het bestaansminimum blijft natuurlijk wel bestaan. De andere partner kan dat eventueel aanvragen. De twee uitkeringen kunnen complementair zijn en we zullen ervoor zorgen dat de OCMW's zeer goed op de hoogte zijn van de wijze waarop die complementariteit kan worden georganiseerd. Bovendien gaan wij uit van het principe van de verworven rechten. Het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, voorzien in de wet van 1969, wordt niet afgeschaft. Mensen die vandaag in een situatie verkeren waarbij één partner het gewaarborgd inkomen voor bejaarden geniet en de andere partner niet aan de leeftijdsvoorwaarde voldoet, zullen hun rechten behouden. Terzake verandert er niets. Voor nieuwe aanvragen waarbij één partner boven de leeftijdsgrens zit en de andere er onder, geldt het principe dat de aanvraag enkel kan gebeuren in hoofde van de partner die boven de, weliswaar verlaagde, leeftijdsgrens zit. Eventueel kan de andere partner het bestaansminimum aanvragen indien deze ook in een moeilijke financiële situatie verkeert. Er werd dus een praktische oplossing uitgewerkt zodat er helemaal geen sociaal probleem zal ontstaan.

Ik dank ten slotte de heer Barbeaux voor de aandacht die hij aan dit ontwerp heeft besteed en voor zijn opmerkingen.

– **De algemene bespreking is gesloten.**

Artikelsgewijze bespreking

(Voor de tekst aangenomen door de commissie voor de

minimex. L'autre partenaire peut évidemment réclamer celui-ci. Ces deux allocations peuvent être complémentaires. Nous informerons les CPAS sur la manière dont la complémentarité peut être organisée.

Nous respectons en outre le principe des droits acquis. Le revenu garanti aux personnes âgées prévu par la loi de 1969 n'est pas supprimé. Les couples dont un partenaire bénéficiaire du revenu garanti aux personnes âgées tandis que l'autre partenaire ne satisfait pas aux conditions relatives à l'âge, conserveront leurs droits. Pour les nouvelles demandes introduites lorsqu'un partenaire a atteint la limite d'âge et l'autre pas, nous appliquerons le principe selon lequel seul le partenaire ayant atteint la limite d'âge, désormais plus basse, peut introduire la demande. L'autre partenaire pourra éventuellement demander le minimex s'il est également dans une situation difficile. Cette solution pratique permet de prévenir tout problème social.

Je remercie M. Barbeaux de l'attention qu'il a accordée à ce sujet.

– **La discussion générale est close.**

Discussion des articles

(Pour le texte adopté par la commission des Affaires sociales,

Sociale Aangelegenheden, zie stuk 2-636/4.)

De voorzitter. – Artikel 7 luidt:

§1. De inkomensgarantie kan enkel worden toegekend na onderzoek van de bestaansmiddelen en van de pensioenen. Alle bestaansmiddelen en pensioenen, van welke aard of oorsprong ook, waarover de betrokkene en/of de personen waarmee hij dezelfde hoofdverblijfplaats deelt, beschikken, komen in aanmerking voor de berekening van de inkomensgarantie, behalve de door de Koning bepaalde uitzonderingen.

Wanneer de betrokkene aan de in artikel 6, §2, bepaalde voorwaarden voldoet, wordt voor de berekening van de inkomensgarantie enkel rekening gehouden met de bestaansmiddelen en de pensioenen waarover hij persoonlijk beschikt.

De Koning bepaalt met welke bestaansmiddelen bij het vaststellen van de inkomensgarantie geen rekening wordt gehouden.

§2. Het totaal van de in §1 bedoelde bestaansmiddelen en de pensioenen wordt, na aftrek van de in de artikelen 8 tot 10 en 12 bedoelde vrijstellingen, gedeeld door het aantal personen die dezelfde hoofdverblijfplaats delen, de betrokkene inbegrepen. Dit totaal wordt meegeedeeld aan de betrokkene.

Het resultaat van deze berekening wordt, na aftrek van de in artikel 11 bedoelde vrijstelling, in mindering gebracht op het in artikel 6, §1, of §2, bedoelde jaarbedrag, naargelang van het geval.

§3. De Koning bepaalt onder welke omstandigheden en onder welke voorwaarden het in artikel 6, §1, vermelde bedrag zonder een nieuw onderzoek naar de bestaansmiddelen naar het in artikel 6, §2, bedoelde bedrag wordt omgezet.

Op dit artikel heeft de heer Barbeaux amendement nr. 1 ingediend (zie stuk 2-636/2) dat luidt:

In dit artikel:

A. In het eerste lid van de voorgestelde §1, de woorden “en/of de personen waarmee hij dezelfde hoofdverblijfplaats deelt,” vervangen door de woorden “en/of de persoon met wie hij een huishouden vormt.”

B. Paragraaf 2 doen vervallen.

De heer Michel Barbeaux (PSC). – *Ik heb in plenaire vergadering opnieuw het amendement ingediend dat beantwoordt aan de argumenten van de Raad van de gelijke kansen tussen mannen en vrouwen.*

Het verheugt me van de minister te mogen horen dat de uitgaven voor de inkomensgarantie hoger zullen zijn dan voor het gewaarborgd inkomen.

Deze hervorming bevat veel positieve elementen, maar in sommige situaties heeft zij ook nadelen.

Het is jammer dat een deel van de positieve maatregelen wordt gecompenseerd door een besparing op de rug van personen die dezelfde hoofdverblijfplaats delen en waarvan het geheel van de inkomens in rekening zal worden gebracht.

voir document 2-636/4)

M. le président. – L'article 7 est ainsi libellé :

§1er. La garantie de revenus ne peut être accordée qu'après une enquête sur les ressources et les pensions. Toutes les ressources et les pensions, quelle qu'en soit la nature ou l'origine, dont disposent l'intéressé et/ou les personnes avec qui il partage la même résidence principale, sont prises en considération pour le calcul de la garantie de revenus, sauf les exceptions prévues par le Roi.

Lorsque l'intéressé répond aux conditions prévues à l'article 6, §2, seules les ressources et les pensions dont il dispose personnellement sont prises en compte pour le calcul de la garantie de revenus.

Le Roi détermine les ressources dont il n'est pas tenu compte pour le calcul de la garantie de revenus.

§2. Le montant total des ressources et des pensions visées au §1er est, après déduction des immunisations visées aux articles 8 à 10 et 12, divisé par le nombre de personnes qui partagent la même résidence principale, y compris l'intéressé. Ce montant total est communiqué à l'intéressé.

Le résultat de ce calcul est, après déduction de l'immunisation visée à l'article 11, porté en déduction du montant annuel visé, selon le cas, à l'article 6, §1er ou §2.

§3. Le Roi détermine les circonstances et les conditions selon lesquelles le montant mentionné à l'article 6, §1er, est porté au montant mentionné à l'article 6, §2, sans qu'il soit procédé à une nouvelle enquête sur les ressources.

À cet article, M. Barbeaux propose l'amendement n° 1 (voir document 2-636/2) ainsi libellé :

Dans cet article :

A. Remplacer au premier alinéa du §1er les mots « et/ou les personnes avec qui il partage la même résidence principale » par les mots « et/ou la personne avec laquelle il forme un ménage ».

B. Supprimer le §2.

M. Michel Barbeaux (PSC). – J'ai réintroduit en séance publique l'amendement que j'avais déposé en commission. Cet amendement répond notamment à l'argumentation développée par le Conseil de l'égalité des chances entre hommes et femmes.

J'ai bien entendu la réponse du ministre et je suis heureux de constater que le montant qui sera consacré à la GRAPA augmentera par rapport à celui consacré au revenu garanti.

Cette réforme comporte beaucoup d'éléments positifs, mais elle crée de nouvelles situations désavantageuses par rapport à la situation antérieure du revenu garanti.

Il est regrettable qu'une partie des mesures positives introduites soit financée par une compensation partielle, à savoir l'économie qui sera réalisée vis-à-vis des personnes

De minister zegt ook dat via een koninklijk besluit rekening zal worden gehouden met een aantal situaties. Het verheugt mij dat hij denkt aan het probleem van ouders die met hun kind samenwonen. Hij zal ook rekening houden met de fysieke afhankelijkheid en de gezondheidszorg die daarmee samenhangt, aangezien men wenst dat de ouderen zo lang mogelijk thuis blijven wonen. Het is jammer dat dit bij koninklijk besluit wordt geregeld en niet bij wet. Het gevaar bestaat dat met sommige situaties geen rekening wordt gehouden.

Het geval van de notaris is uitzonderlijk. Veel personen, met name broers en zusters, wonen samen en beschikken soms over zeer beperkte inkomens. De verworven rechten blijven behouden, maar het oude statuut, dat voordeliger was, wordt niet meer verleend.

Een wet moet een signaal zijn voor de bevolking, ook al worden bepaalde delicate situaties bij koninklijk besluit rechtgezet. Hier bestaat het signaal er jammer genoeg in dat het samenwonen van personen die tot eenzelfde familie behoren en waarvan sommigen een inkomen hebben en anderen niet, niet langer wordt aangemoedigd. In veel gevallen zullen personen die geen inkomens hebben immers niet van de inkomensgarantie genieten.

De heer Frank Vandebroucke, minister van Sociale Zaken en Pensioenen. – Ik vraag dat het amendement wordt verworpen en benadruk dat niemand iets zal verliezen. Er komt een nieuw systeem naast het bestaande. De rechten worden op een andere wijze, maar met een veel grotere soepelheid gedefinieerd.

- De stemming over het amendement wordt aangehouden.
- De aangehouden stemming en de stemming over het wetsontwerp in zijn geheel hebben later plaats.

Wetsontwerp betreffende de betwistingen over de inkomensgarantie voor ouderen (Stuk 2-637)

Algemene bespreking

De heer Jan Remans (VLD), rapporteur. – De senaatscommissie voor de Sociale Aangelegenheden heeft op 21 februari 2001 ook het wetsontwerp betreffende de betwisting over de inkomensgarantie voor ouderen besproken. Ik verwijs hiervoor naar het schriftelijk verslag. Het wetsontwerp in zijn geheel is eenparig aangenomen door de 12 aanwezige leden.

Mevrouw Iris Van Riet (VLD). – Mijn uiteenzetting heeft eigenlijk betrekking op beide wetsontwerpen.

Globaal genomen spreekt de VLD zich positief uit over het ontwerp. De aanpassing van de gehanteerde bedragen, zowel wat de aanrekeningen als de vrijstellingen betreft, was absoluut noodzakelijk. De oude wetgeving kwam niet meer overeen met de maatschappelijke realiteit van vandaag. Ook de aanrekening van de verkoopsom van de enige woning was

vivant dans la même résidence et dont l'ensemble des revenus sera pris en compte.

Le ministre dit également qu'il sera tenu compte de certaines situations par arrêté royal. Je me réjouis qu'il pense notamment au problème des parents vivant avec leur enfant, ce qui est souvent le cas de personnes veuves. Il tiendra également compte des problèmes de dépendance physique et de soins de santé que cela peut entraîner puisque l'on veut favoriser le maintien des personnes âgées à domicile. Je regrette cependant que cela s'effectue par arrêté royal et non dans la loi elle-même et que certaines situations, comme celles de personnes vivant ensemble sans avoir un lien de parent-enfant, risquent de ne plus être prises en considération.

Le cas du notaire qui a été cité est exceptionnel et il ne faut pas généraliser ce genre de situation. Beaucoup de personnes, notamment des frères et sœurs, vivent ensemble avec des revenus parfois extrêmement faibles. Ces personnes perdront l'avantage qu'elles auraient eu dans l'ancien système. Je dis bien « auraient eu » puisque l'on maintient les droits acquis.

Une loi a aussi pour mission de donner des signes à la population, même si certaines situations délicates sont corrigées par arrêté royal. Malheureusement, ce signe consiste ici à ne plus favoriser le maintien dans une même résidence de personnes qui sont généralement d'une même famille, mais dont certaines ont des revenus et d'autres pas, puisque bien souvent celles qui n'ont pas de revenus ne bénéficieront plus de la GRAPA.

M. Frank Vandebroucke, ministre des Affaires sociales et des Pensions. – Je demande le rejet de l'amendement et j'insiste sur le fait que personne ne perdra rien. Un nouveau système est ajouté au régime existant. Les droits y sont définis d'une autre manière, mais avec beaucoup plus de souplesse.

- Le vote sur l'amendement est réservé.
- Il sera procédé ultérieurement au vote réservé ainsi qu'au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Projet de loi relative aux contestations sur la garantie de revenus aux personnes âgées (Doc. 2-637)

Discussion générale

M. Jan Remans (VLD), rapporteur. – L'ensemble du projet de loi a été adopté à l'unanimité des 12 membres présents.

Mme Iris Van Riet (VLD). – Mon intervention porte sur les deux projets de loi.

Dans l'ensemble, le VLD est favorable au projet. L'adaptation des montants utilisés, tant pour les imputations que pour les immunisations, était absolument indispensable. L'ancienne législation ne correspondait plus à la réalité sociale d'aujourd'hui. L'imputation du montant de la vente de l'habitation unique était, elle aussi, extrêmement faible et mal

onrealistisch laag en werd bijzonder slecht aanvaard door de bevolking. Ik verwijs eveneens naar het wetsvoorstel dat mijn collega-volksvertegenwoordiger Filip Anthuenis terzake indiende.

De VLD apprecieert ten zeerste de belofte van de minister om de toekomstige uitkeringen inzake de zorgverzekering niet als een inkomen te beschouwen, maar als een vrijgesteld bedrag.

De VLD verheugt zich tevens over de aanzienlijke verbeteringen die de ontwerpen bieden aan zelfstandigen. Vaak wordt de moeilijke positie van oudere zelfstandigen die geconfronteerd worden met een slechtlopende zaak, onderschat. Om nieuwe investeringen te doen zijn ze te oud. Gaan ze met vervroegd pensioen, dan worden ze geconfronteerd met een inlevering van 5% per jaar vervroegde pensionering. Bij een pensionering uit noodzaak op 60 jaar verliezen ze één vierde van hun pensioen. Hebben ze bovendien te weinig pensioenrechten opgebouwd en moeten ze een beroep doen op het gewaarborgd inkomen, dan wordt de 5%-sanctie nogmaals doorgerekend. Bij de aanrekening van hun pensioen wordt immers rekening gehouden met het pensioen dat ze zouden hebben ontvangen indien zij tot hun 65ste hadden gewerkt. Met andere woorden, het bedrag dat ze tot nog toe als gewaarborgd inkomen voor bejaarden genoten, lag lager dan wat een werknemer in dezelfde situatie zou genieten.

De ontwerpen corrigeren deze problematiek op twee vlakken. Ten eerste wordt voor zelfstandigen die met vervroegd pensioen zijn gegaan, niet langer rekening gehouden met het pensioen dat ze zouden hebben ontvangen indien zij tot 65 jaar hadden gewerkt, maar met het effectief ontvangen pensioen. Daarmee komt de minister tegemoet aan een belangrijke bekommernis van de VLD.

Ten tweede krijgen de zelfstandigen tot 2009 de mogelijkheid om vervroegd – dit wil zeggen vóór hun vijfenzestigste jaar – een gewaarborgd inkomen aan te vragen. Dat maakt het mogelijk hun aanvraag voor hun rustpensioen uit te stellen, zodat zij de 5%-sanctie per vervroegd jaar pensionering kunnen ontlopen. Hopelijk zijn tegen 2009 de geesten gerijpt, zodat in het sociaal statuut voor zelfstandigen een fundamentele oplossing voor deze problematiek wordt gevonden. Ik dring er, net zoals mijn collega in de Kamer, Maggie De Block, bij de minister op aan om de uitvoeringsbesluiten hieromtrent snel te nemen en niet, zoals hij heeft beloofd aan de CVP-fractie in de Kamer, te wachten.

In de Kamer is wat commotie ontstaan rond de individualisering van de inkomensgarantie. Het werken met een uitkering voor elke partner en met een verhoogde uitkering voor alleenstaanden biedt het enorme voordeel dat er een gelijkberechtiging komt voor samenwonenden en gehuwden. Dat past volledig in het beleid van deze regering inzake gelijkberechtiging van gehuwden en samenwonenden. Wellicht werkt deze aanpak inspirerend voor andere bijstandssystemen.

De VLD maakt bij de ontwerpen wel enkele kanttekeningen, onder andere bij de uitkeringen als alleenstaande aan koppels die wegens opname van één partner in een rusthuis gescheiden leven. De VLD begrijpt de – eerbare – bekommernis van de minister. Een koppel waarvan één partner in een rustoord of rust- of verzorgingstehuis verblijft,

acceptée par la population.

Le VLD apprécie particulièrement la promesse du ministre de ne pas considérer les futures allocations de l'assurance dépendance comme un revenu mais comme un montant immunisé.

Le VLD se réjouit également des améliorations sensibles apportées par les projets en faveur des indépendants. On sous-estime souvent la situation d'indépendants âgés qui font de mauvaises affaires. Ils sont trop âgés pour réaliser de nouveaux investissements. S'ils prennent une retraite anticipée, ils perdent 5% par année d'anticipation. Si la nécessité les pousse à prendre leur retraite à 60 ans, ils perdent un quart de leur pension. Si les droits à la pension qu'ils se sont constitués sont insuffisants et s'ils doivent faire appel au revenu garanti aux personnes âgées, la sanction de 5% s'applique à nouveau. En effet, pour l'imputation de leur pension, on tient compte de la pension qu'ils auraient perçue s'ils avaient travaillé jusqu'à 65 ans. Autrement dit, le montant qu'il percevaient jusqu'à présent à titre de revenu garanti pour personnes âgées était inférieur à celui que percevrait un salarié dans la même situation.

Les projets corrigent cette situation sur deux points. D'une part, il n'est plus tenu compte, pour les indépendants prenant une retraite anticipée, de la pension qu'ils auraient perçue à 65 ans mais de la pension réelle. Le ministre répond ainsi à une importante préoccupation du VLD.

D'autre part, les indépendants ont jusqu'en 2009 la possibilité de demander à bénéficier par anticipation – c'est-à-dire avant l'âge de 65 ans – d'un revenu garanti aux personnes âgées. Cela leur permet de différer leur demande de pension de retraite et d'échapper à la sanction de 5% par année d'anticipation. Espérons que pour 2009, une solution fondamentale à ce problème aura été apportée dans le statut social des indépendants. J'insiste pour que le ministre prenne rapidement les arrêtés d'exécution.

L'individualisation de la garantie de revenus a suscité un certain émoi à la Chambre. L'attribution d'une allocation à chaque partenaire et d'une allocation majorée pour les isolés offre l'avantage énorme de traiter de manière égale des cohabitants et les couples mariés. Cette mesure est tout à fait conforme à la politique du gouvernement en la matière. Elle sera peut-être un exemple pour d'autres systèmes d'aide sociale.

Le VLD formule certes quelques remarques sur les projets de loi, notamment en ce qui concerne les allocations d'isolé accordées à des couples vivant séparés à la suite de l'admission d'un des partenaires dans une maison de repos. Le VLD comprend la préoccupation louable du ministre. Un couple dont un des partenaires vit en maison de repos est confronté à des coûts très élevés. Le partenaire resté à la maison a beaucoup de mal à subvenir à ses besoins. De ce point de vue, l'attribution de deux allocations d'isolé se justifie.

Cette mesure préoccupe toutefois le VLD pour deux raisons. D'une part, ce système favorise le placement en maison de repos qui représente pourtant l'une des formes les plus radicales d'aide aux personnes âgées. Les études montrent que les personnes âgées souhaitent demeurer chez elles le plus longtemps possible. Cette mesure décourage les soins à

wordt geconfronteerd met zeer hoge rekeningen. De partner die niet is opgenomen, heeft het vandaag zeer moeilijk om zelf nog in zijn onderhoud te voorzien. Vanuit die optie is de toekenning van twee uitkeringen als alleenstaande gerechtvaardigd. De VLD heeft echter problemen met deze regeling om twee redenen, die ook door de heer Barbeaux werden aangehaald.

Ten eerste bevoordeelt dit systeem de opname in een rusthuis, die toch de meest ingrijpende vorm van bejaardenzorg is. Onderzoek heeft nochtans uitgewezen dat bejaarden liefst zolang mogelijk thuis worden verzorgd. Thuiszorg en dagopvang, de opvangvormen die de link met de thuissituatie behouden en die van de mantelzorgers belangrijke inspanningen vragen, worden hierdoor ontmoedigd. De kosten van deze ambulante en semi-residentiële vormen lopen hoog op. De financiële inspanningen van dit koppel worden dus evenmin gehonoreerd. Dit laat bij de VLD een wrange nasmaak, zeker na alle inspanningen van de gemeenschappen in de afgelopen jaren om de thuiszorg te promoten.

Ten tweede rijst de vraag of het gewaarborgd inkomen moet dienen om de bejaardenzorg betaalbaar te maken. Zowel op federaal als op gemeenschapsniveau werden immers inspanningen gedaan om de bejaardenzorg beter betaalbaar te maken. Het federaal stelsel van hulp aan bejaarden is vandaag vooral gericht op bejaarden in een thuissituatie, maar naar mijn mening is het meer geschikt om de kosten voor het verblijf in een rusthuis betaalbaar te maken. Op 1 juli 2001 wordt in de Vlaamse Gemeenschap in principe gestart met een zorgverzekering met uitkeringen aan bejaarden die zorgbehoevend zijn. Dankzij deze zorgverzekering kunnen zowel mensen in een thuissituatie als in een residentiële setting een beroep doen op een uitkering. Het stelsel is gebaseerd op een algemene solidariteit; zowel de burgers als de overheid gaan het risico verzekeren. Dat is een heel andere benadering.

De VLD zal beide ontwerpen goedkeuren, maar hoopt dat de niet opgeloste problemen in de nabije toekomst zullen worden opgelost.

De heer Frank Vandenbroucke, minister van Sociale Zaken en Pensioenen. – Het is jammer dat mevrouw Van Riet niet vroeger aan het woord kwam, want haar opmerkingen horen thuis in het debat dat ik met de heer Barbeaux heb gehad. Ik moet een deel van de discussie dus nog eens overdoen.

Ik begrijp niet goed waarom ze zo kritisch is over onze intentie om hulp te bieden aan een koppel dat van elkaar gescheiden wordt als gevolg van de opname van een van de twee in een instelling, want daarover gaat het toch. Wanneer dat koppel een gewaarborgd inkomen voor bejaarden geniet, wordt dat inkomen in het huidige systeem gewoon in twee gesplitst. Concreet betekent dit dat de vrouw en de man elk een bedrag van 14.000 frank krijgen, maar door de opname van een van de twee in een instelling heeft dit koppel ontzettend hoge uitgaven. Wij stappen af van die brutale praktijk. Wij zullen die twee echtgenoten voortaan als twee alleenstaande bejaarden beschouwen, wat voor hen een aanzienlijke financiële verlichting betekent.

Ik heb nog een bedenking van algemene aard. Mevrouw Van Riet beweert dat de inkomensgarantie toch niet moet dienen om de kosten in een rustoord te dekken. Dat is deels waar en

domicile et l'accueil dans des centres de jour, formes qui maintiennent le lien avec la situation familiale et requièrent des efforts importants de la part de l'entourage. Les coûts de ces soins ambulatoires ou semi-résidentiels sont, eux aussi, très élevés et les efforts financiers de ces couples ne sont pas reconnus. Cela laisse un goût amer au VLD.

D'autre part, on peut se demander si le revenu garanti aux personnes âgées doit servir à financer les soins aux personnes âgées. Le pouvoir fédéral et les Communautés s'efforcent de rendre les soins aux personnes âgées plus accessibles financièrement. Le système fédéral d'aide aux personnes âgées est surtout axé sur les personnes demeurant à domicile mais conviendrait, selon moi, davantage pour financer le séjour en maison de repos. La Communauté flamande lance en principe le 1er juillet 2001 une assurance dépendance offrant des allocations aux personnes âgées nécessitant des soins. Les allocations sont accessibles aux personnes résidant à domicile ou en institution. Le système est fondé sur la solidarité; le risque est assuré à la fois par les citoyens et par l'autorité publique. C'est une approche toute différente.

Le VLD votera les deux projets de loi mais espère que les problèmes qui restent sans solution seront résolus prochainement.

M. Frank Vandenbroucke, ministre des Affaires sociales et des Pensions. – Je reprends une partie de la réponse que j'ai donnée tout à l'heure à M. Barbeaux.

Actuellement, quand une personne âgée est placée dans une institution, les revenus garantis du couple sont simplement divisés en deux. Désormais, chacun des époux sera considéré comme isolé, ce qui permettra à tous deux de mieux faire face aux dépenses élevées engendrées par le placement. Je ne comprends pas pourquoi Mme Van Riet critique cette disposition.

Par ailleurs, les revenus garantis ou la pension doivent couvrir les dépenses des personnes âgées, dont les frais en maison de repos.

Je partage partiellement l'avis de Mme Van Riet lorsqu'elle dit que, au-delà de l'assurance dépendance en Flandre et de l'aide aux personnes âgées au niveau fédéral, c'est le système des pensions qui doit apporter une solution au problème de l'augmentation du coût des soins de santé avec l'âge.

M. Barbeaux a mis en garde contre une discrimination à l'égard des couples qui préfèrent être soignés à domicile. Je

deels niet. Het pensioen of het gewaarborgd inkomen voor bejaarden dient ook om de kosten te dekken die ze in hun leven maken. Als er bij de uitkering van de pensioenen geen rekening moet worden gehouden met de kosten die oudere mensen hebben, zou ik het als minister van Pensioenen wel erg gemakkelijk hebben. Ik ben het met spreekster wel ten dele eens dat de Vlaamse zorgverzekering en de hulp aan bejaarden op het federale niveau daar voor een stuk aan tegemoet komen, maar een van de grote uitdagingen voor het pensioenstelsel zelf is de vaststelling dat oudere mensen heel wat bijkomende uitgaven hebben om zich te laten verzorgen. De basisoplossing daarvoor moet van het pensioenstelsel komen.

Ik voel mij bijgevolg ten zeerste gerechtvaardigd in mijn streven om daar rekening mee te houden, ook inzake de inkomensgarantie voor ouderen.

De heer Barbeaux heeft er terecht op gewezen dat we geen discriminatie tot stand mogen brengen ten nadele van koppels die, wanneer ze beginnen te sukkelen, proberen om thuis een oplossing te vinden. Ik zal dat onderzoeken en het verheugt mij dat ook de VLD in die richting denkt, omdat ik dan aan mijn regeringspartners duidelijk moet maken dat er daarvoor voldoende middelen moeten worden uitgetrokken.

Mevrouw Iris Van Riet (VLD). – De minister heeft gelijk. Onze kritische noot is vooral ingegeven door de vrees dat deze aanpassing, die trouwens zeer goed is, een verschuiving zou kunnen veroorzaken waarbij mensen om financiële redenen naar een rustoord gaan en minder een beroep doen op de thuiszorg. Dat is onze grootste bezorgdheid. We weten immers dat bejaarden er in het algemeen de voorkeur aan geven thuis te worden verzorgd.

Na de goedkeuring van het ontwerp moeten we dus de evolutie op de voet te volgen, zodat iedere mogelijke verschuiving onmiddellijk kan worden gecorrigeerd.

De heer Jan Remans (VLD), rapporteur. – Kan het probleem niet gedeeltelijk worden opgelost door een betere ondersteuning van de rust- en verzorgingstehuizen teneinde de kosten voor de patiënt op hetzelfde niveau te brengen als die van de thuisverzorging?

De heer Frank Vandembroucke, minister van Sociale Zaken en Pensioenen. – Dit probleem is een onderdeel van het maatschappelijk debat dat over deze materie moet worden gevoerd. Ik heb alle betrokkenen, het personeel van de instellingen, de personen die een verzorgend beroep uitoefenen en de politiek verantwoordelijken in de gemeenschapsregeringen, opgeroepen om zich te bezinnen over de enorme uitdaging waarmee we worden geconfronteerd op het vlak van de ouderenzorg. Het budget voor de rustoorden en de RVT's is aanzienlijk gestegen. De gedeeltelijke begrotingsdoelstelling voor ROB en RVT ligt ongeveer 3,4 miljard hoger dan vorig jaar. Toch volstaat deze verhoging niet, want de rustoorden zijn verplicht extra kosten aan te rekenen. In Vlaanderen lopen de bedragen op tot gemiddeld meer dan 40.000 frank per maand. Dit is buitensporig veel, gelet op het gemiddelde pensioenbedrag.

Ik ben het eens met de heer Remans dat we de instellingen voldoende moeten steunen, zodat de extra kosten die worden aangerekend, niet abnormaal hoog hoeven te zijn. We moeten terzelfder tijd erover waken dat de financiering van de

vais examiner ce point et je me réjouis que le VLD pense de même car je dois clairement signifier à mes collègues du gouvernement que des moyens suffisants doivent être dégagés à cet effet.

Mme Iris Van Riet (VLD). – *Le ministre a raison. Nous craignons surtout que cette adaptation qui, au demeurant, est très bonne, ne pousse les personnes âgées à entrer en maison de repos pour des raisons financières et à faire moins appel aux soins à domicile alors que, généralement, elles préfèrent être soignées chez elles. Il conviendra donc de suivre de près l'évolution de la situation.*

M. Jan Remans (VLD). – *Le problème ne pourrait-il être partiellement résolu par un meilleur soutien des maisons de repos et de soins, afin que les frais supportés par le patient ne soient pas plus élevés que ceux des soins à domicile ?*

M. Frank Vandembroucke, ministre des Affaires sociales et des Pensions. – *C'est un des éléments du débat qui doit avoir lieu sur cette matière. J'ai invité tous les intéressés, le personnel des institutions, les personnes qui exercent une profession médicale et paramédicale et les responsables politiques des gouvernements de Communautés, à réfléchir sur l'énorme défi que posent les soins aux personnes âgées. Le budget des maisons de repos et des MRS a considérablement augmenté. Par rapport à l'année dernière, l'objectif budgétaire partiel des maisons de repos a augmenté d'environ 3,4 milliards. Cette augmentation n'est toutefois pas suffisante parce que les maisons de repos sont obligées d'imputer des frais supplémentaires. En Flandre, ceux-ci dépassent en moyenne 40.000 F par mois. C'est excessif pour une pension moyenne.*

Je suis d'accord avec M. Remans, nous devons soutenir suffisamment les institutions afin que les frais supplémentaires ne soient pas anormalement élevés. Dans le même temps, nous devons veiller à ce que le financement des maisons de soins ne soit pas compromis. Je rédigerai pour

thuiszorg niet in het gedrang komt. Ik zal tegen de zomer een beleidsnota opstellen over ouderenzorg. Hierover had ik graag een debat gevoerd, zowel met de gemeenschappen als met de Senaat.

– De algemene bespreking is gesloten.

Artikelsgewijze bespreking

(Voor de tekst aangenomen door de commissie voor de Sociale Aangelegenheden, zie stuk 2-637/3.)

- De artikelen 1 tot 4 worden zonder opmerking aangenomen.
- Over het wetsontwerp in zijn geheel wordt later gestemd.

Wetsvoorstel tot aanvulling van artikel 317 van de nieuwe gemeentewet (van mevrouw Anne-Marie Lizin, Stuk 2-25)

Algemene bespreking

Mevrouw Jeannine Leduc (VLD), rapporteur. – Ik verwijs naar mijn schriftelijk verslag.

– De algemene bespreking is gesloten.

Artikelsgewijze bespreking

(Voor de tekst aangenomen door de commissie voor de Binnenlandse Zaken en voor de Administratieve Aangelegenheden, zie stuk 2-25/4.)

- De artikelen 1 tot 3 worden zonder opmerking aangenomen.
- Over het wetsvoorstel in zijn geheel wordt later gestemd.

Mevrouw Jeannine Leduc (VLD), rapporteur. – Ik wens nog een opmerking te maken over artikel 2. De nieuwe bepaling zou moeten beginnen met de woorden: “Wanneer de beslissing van de tuchtoverheid wordt vernietigd of niet wordt goedgekeurd, hetzij...”.

De woorden “of niet wordt goedgekeurd” moeten worden toegevoegd omdat de manier waarop de rechten van de gemeenten worden gewaarborgd in Vlaanderen niet dezelfde is als in Wallonië.

Ik heb dit probleem met mevrouw Lizin besproken. Ik hoop dat iedereen het eens is om dit te beschouwen als een technische correctie.

Evaluatie van de toepassing van het Verdrag van Den Haag betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen (Stuk 2-412)

Bespreking

Mevrouw Christine Cornet d'Elzies (PRL-FDF-MCC), rapporteur. – Dit verslag is een evaluatie van het verdrag van Den Haag betreffende de burgerrechtelijke aspecten van de internationale ontvoering van kinderen. Dat verdrag werd

l'été une note de politique en matière de soins des personnes âgées. Je souhaiterais instaurer un débat à ce sujet tant avec les Communautés qu'avec le Sénat.

– La discussion générale est close.

Discussion des articles

(Pour le texte adopté par la commission des Affaires sociales, voir document 2-637/3)

- Les articles 1er à 4 sont adoptés sans observation.
- Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Proposition de loi complétant l'article 317 de la nouvelle loi communale (de Mme Anne-Marie Lizin, Doc. 2-25)

Discussion générale

Mme Jeannine Leduc (VLD), rapporteuse. – Je me réfère à mon rapport écrit.

– La discussion générale est close.

Discussion des articles

(Pour le texte adopté par la commission de l'Intérieur et des Affaires administratives, voir document 2-25/4.)

- Les articles 1er à 3 sont adoptés sans observation.
- Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble de la proposition de loi.

Mme Jeannine Leduc (VLD), rapporteuse. – Je voudrais encore faire une observation sur l'article 2. La nouvelle disposition devrait commencer par les mots : « Si la décision de l'autorité disciplinaire est annulée ou n'est pas approuvée, soit... ».

Il convient d'ajouter « ou n'est pas approuvée » car les droits des communes ne sont pas garantis de la même manière en Flandre et en Wallonie.

J'ai discuté de ce problème avec Mme Lizin. J'espère que tout le monde est d'accord pour considérer cela comme une correction technique.

Évaluation de l'application de la Convention de La Haye sur les aspects civils de l'enlèvement international d'enfants (Doc. 2-412)

Discussion

Mme Christine Cornet d'Elzies (PRL-FDF-MCC), rapporteuse. – Le rapport qui vous est présenté aujourd'hui est une évaluation de la convention de la Haye sur les aspects civils de l'enlèvement international d'enfants qui a été publiée

gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 24 april 1999.

Het verdrag is nu ongeveer twee jaar van toepassing in ons land. Met de ratificatie ervan sloot België zich aan bij een internationale samenwerking die door het vrije personenverkeer onontbeerlijk was geworden.

Op initiatief van de Senaat vond in maart 2000 een studiedag plaats over de werking van het verdrag. Het was een uitstekend initiatief. Op 16 januari 2001 wisselde de commissie voor de Binnenlandse Zaken en voor de Administratieve Aangelegenheden van gedachte over de toepassing van het verdrag met onder meer de minister van Justitie, met vertegenwoordigers van de centrale autoriteit van het ministerie van Justitie, van Buitenlandse Zaken, van de federale politie en van Child Focus en met een substituut van het parket van Brussel.

De minister herinnerde eraan dat tijdens de studiedag van maart 2000 niet alleen de verwachtingen waren gebleken die het verdrag had gewekt, maar ook de ontgoochelingen die vooral verband houden met de onterechte toepassing van weigeringsgronden door de rechtbanken. Er kwam ook een unanieme wens naar voor om de ontvoering van kinderen efficiënter te bestrijden.

De aangehaalde negatieve punten betroffen het gebrek aan eenvormigheid in de interpretatie van het verdrag door de lidstaten en het gebrek aan strengheid en snelheid in de toepassing ervan. Blijkbaar wordt het verdrag ook misbruikt in gevallen van gedeeld ouderlijk gezag, waarbij de ouder die een secundair huisvestingsrecht heeft zijn recht niet kan uitoefenen of de andere ouder verhindert zich met het kind in het buitenland te vestigen. Al die problemen zullen worden onderzocht door de bijzondere commissie over de werking van het verdrag tijdens de bijeenkomst van 22 tot 26 maart in Den Haag.

De minister maakte de balans op van de toepassing van het verdrag. Uit de rechtspraak blijkt dat de gerechtelijke instanties het verdrag onvoldoende kennen of er niet genoeg rekening mee houden. De problemen in België vloeien meestal voort uit het feit dat de gerechtelijke instanties deze materie niet voldoende beheersen.

De minister is blij dat de conferentie van Den Haag de magistraten heeft uitgenodigd op de bijeenkomst van de bijzondere commissie. Hij heeft de bedoeling om in België de zittende magistratuur en het openbaar ministerie aan te sporen omwille van hun belangrijke rol in de toepassing van het verdrag en bij het grensoverschrijdende hoede- en bezoekrecht.

De minister wees er ook op dat de bijzondere commissie de problematiek wil onderzoeken van het recht van het kind op persoonlijke relaties of op een bezoekrecht. De bescherming van dat recht is één van de doelstellingen van het verdrag waarvan de opstellers terecht menen dat het de internationale ontvoeringen kan ontmoedigen. De conferentie meent dat hieraan substantiële verbeteringen moeten worden gebracht, wat de minister beaamt. De minister verwees ook naar de werkzaamheden van een kleine groep experts in de schoot van de Raad van Europa. Een voorontwerp zou weldra beschikbaar zijn. Het zal eenvormige fundamentele principes bevatten die de nationale rechters inzake het bezoekrecht moeten toepassen. Die principes steunen op het recht van het

au Moniteur belge le 24 avril 1999.

Cette convention déploie ses effets dans notre pays depuis environ deux ans. En ratifiant ce texte important, la Belgique s'inscrivait dans une coopération internationale que la circulation des personnes rendait indispensable.

En mars 2000, à l'initiative du Sénat, une journée d'étude sur le fonctionnement de la convention a eu lieu ; ce fut une excellente initiative. Le 16 janvier 2001, la commission de l'Intérieur a souhaité avoir un échange de vues sur l'application de cette convention et a entendu divers orateurs dont le ministre de la Justice, des représentants de l'autorité centrale du ministère de la Justice, du ministère des Affaires étrangères, de la police fédérale, de *Child Focus* et un substitut du parquet de Bruxelles.

Le ministre a rappelé que, lors de la journée d'études de mars 2000, étaient clairement apparus les espoirs qu'avaient nourris les auteurs de cette convention mais également les déceptions liées principalement à l'utilisation abusive des motifs de refus par les juridictions saisies des demandes en retour. Lors de cette journée d'études était apparue également une volonté unanime de renforcer l'efficacité de la lutte contre les enlèvements d'enfants.

Les points négatifs relevés portaient sur le manque d'uniformité dans l'interprétation de la convention par les États parties et le manque de rigueur et de célérité dans son application. Il semblerait que la convention soit utilisée de manière quasi abusive lorsque, dans les situations de partage d'autorité parentale, le parent titulaire du droit à l'hébergement secondaire ne parvient pas à exercer ce droit ou empêche l'exercice du droit de l'autre parent à se fixer à l'étranger avec l'enfant. Tous ces problèmes seront examinés par la commission spéciale sur le fonctionnement de la convention lors de sa réunion du 22 au 26 mars prochain à La Haye.

Le ministre a fait un tour d'horizon de l'application de la convention. Il découle de la jurisprudence, que la conférence a elle-même rassemblée, que les instances judiciaires chargées de l'application de cette convention n'en ont pas une compréhension suffisante ou n'en tiennent pas assez compte. Les problèmes auxquels nous sommes confrontés en Belgique sont dus au fait qu'en général, les instances judiciaires ne maîtrisent pas assez cette matière très particulière.

Le ministre se réjouit que la conférence de La Haye, consciente de l'importance du rôle des instances judiciaires, ait adressé aux magistrats son invitation à la réunion de la commission spéciale. En ce qui concerne la Belgique, il a l'intention de solliciter les magistrats du siège et le ministère public et ce, en raison du rôle que ces deux instances jouent dans l'application même de cette convention, mais également dans les procédures internes de garde et de visite quand un élément transfrontalier est ou peut être présent.

Le ministre a également relevé que la commission spéciale a l'intention d'examiner la problématique de la protection du droit de l'enfant à entretenir des relations personnelles ou à exercer un droit de visite. La protection de ce droit est un des objectifs de la convention à propos de laquelle les auteurs estiment, à juste titre, que la promotion de l'obtention ou du maintien du droit de visite permettrait de décourager les enlèvements internationaux d'enfants. La conférence estime

kind om met beide ouders in contact te blijven. Het verdragsontwerp wil ook een bemiddelingsprocedure invoeren inzake bezoekrechtsprocedures en het wil de samenwerking tussen de centrale autoriteiten bevorderen.

Op initiatief van het Frans voorzitterschap onderzoekt het comité "burgerlijk recht" momenteel een ontwerp van reglement op het bezoekrecht dat alle exequaturprocedures terzake zou vervangen. Daaruit zou volgen dat elke beslissing in een EU-lidstaat kracht van gewijsde heeft in de andere lidstaten zonder dat een gerechtelijke homologatie- of uitvoeringsprocedure vereist is. België zal dit ontwerp met overtuiging verdedigen tijdens zijn EU-voorzitterschap vanaf 1 juli 2001. Die nieuwe perspectieven kunnen ons enkel baat brengen.

De minister deelde ook mee dat de Belgische centrale autoriteit de voorstellen ter verbetering van het verdrag op dat punt zal steunen tijdens de bijzondere commissie van maart 2001.

Een ander punt dat in de bijzondere commissie zal worden behandeld, betreft de zogenaamde mondialisering van het verdrag. Die leidt tot problemen omdat de staten niet altijd de gepaste maatregelen nemen voor een optimale toepassing van het verdrag. België heeft hierover nog geen standpunt ingenomen, maar de minister hoopt dat de bijzondere commissie ons hierin kan helpen.

Er waren ook andere hoorzittingen waarvoor ik naar het verslag verwijs. Uit de verschillende uiteenzettingen en gedachtewisselingen trekt de commissie de volgende conclusies.

Eerst en vooral stelt zij vast dat geen enkele officiële instelling precieze en gedetailleerde cijfers over ontvoeringen door ouders kan geven, noch over de frequentie ervan, de betrokken landen en het aantal slachtoffers. Die gegevens zijn essentieel voor het uitbouwen van een beleid terzake. Ze zijn ook onmisbaar voor de gerechtelijke instanties en de centrale autoriteit.

Ten tweede onderstreept de commissie de noodzaak om de verschillende parketten te sensibiliseren en te informeren over het probleem van de ontvoeringen door ouders en de bijzondere mechanismen van het verdrag. Zou het niet interessant zijn deze materie toe te vertrouwen aan een gespecialiseerd parket en een gespecialiseerde rechtbank? Daardoor zou men veel tijd winnen en zou men het mogelijk maken een eenvormig beleid en eenvormige rechtspraak te ontwikkelen en een duidelijk contactpunt aan de slachtoffers te bieden.

Ten derde is er het gebrek aan snelheid in de procedure. Een snelle procedure staat soms haaks op de administratieve haarkloverijen in de onderhandelingen tussen de centrale autoriteiten. Een vertaling neemt soms maanden in beslag. België moet erop aandringen dat de administratieve afhandeling binnen een strikte tijdslimiet gebeurt.

Ten vierde stelt de commissie vast dat de toepassing van het verdrag door verschillende staten soms wordt ondergraven door uiteenlopende interpretaties, door een gebrek aan ernst en snelheid en door misbruik van weigeringsgronden. De commissie stelt een reeks oplossingen voor. Uiteenlopende interpretaties kunnen worden voorkomen door een

qu'il y a lieu d'apporter des améliorations substantielles en la matière, constat auquel le ministre souscrit pleinement. Le ministre a fait également référence aux travaux en cours qui ont été confiés à un petit groupe d'experts dans le cadre du Conseil de l'Europe. Un avant-projet de texte devrait être bientôt disponible ; il contiendra des principes fondamentaux uniformes que les juges nationaux doivent appliquer lorsqu'ils statuent sur le droit de visite. Ces principes sont fondés sur le droit de l'enfant à rester en contact avec ses deux parents. Le projet de convention tend d'ailleurs aussi à instaurer des instruments de médiation entre les parties dans le cadre de procédures relatives au droit de visite et à développer la coopération entre les autorités centrales.

À l'initiative de la présidence française, le comité « Droit civil » examine actuellement un projet de réglementation du droit de visite qui supprimerait toutes les procédures d'exequatur des décisions rendues en ce domaine. Il s'ensuivrait qu'une décision prise dans un État de l'Union européenne aurait force de droit dans les autres États membres sans passer par une procédure judiciaire d'homologation ou de mise en œuvre. La Belgique soutient ce projet et le défendra avec conviction durant la présidence de l'Union que notre pays assumera à partir du 1er juillet 2001. Ces perspectives nouvelles ne peuvent que nous porter profit.

Le ministre nous a aussi signifié que l'autorité centrale belge soutiendra les propositions tendant à améliorer la convention de La Haye sur ce point lors de la commission spéciale de mars 2001.

Un autre point qui sera débattu au sein de la commission spéciale concerne le phénomène dit de mondialisation de la convention puisque celle-ci est ouverte à tout État. Ce processus engendre naturellement des difficultés car les États ne prennent pas toujours les dispositions adéquates pour permettre une application optimale de la convention. La Belgique n'a pas encore pris attitude en ce qui concerne ces adhésions mais le ministre espère que la commission spéciale pourra nous aider à cet égard.

D'autres auditions ont également eu lieu, comme je vous en ai parlé au début et je vous invite à lire le rapport sur ces points. À la lumière des différents exposés et de l'échange de vues qui a suivi, la commission de l'Intérieur tire les conclusions suivantes. Premièrement, elle constate qu'aucune instance officielle ne peut présenter des chiffres précis et détaillés sur les rapt parentaux, sur la fréquence des enlèvements, sur les pays concernés et sur le nombre de victimes. Il est essentiel de pouvoir disposer de ces données élémentaires si l'on veut développer une politique en la matière. Ces données sont également indispensables pour les instances judiciaires et l'autorité centrale.

Deuxièmement, la commission souligne la nécessité de sensibiliser et d'informer les différents parquets que compte ce pays, tant sur la question des rapt parentaux que sur les mécanismes spécifiques prévus dans la convention. On peut se demander s'il ne serait pas intéressant de confier cette matière à un parquet spécialisé et à un tribunal spécialisé compétent pour tous les rapt parentaux. On gagnerait beaucoup de temps. Cela permettrait de développer une politique et une jurisprudence uniformes et d'offrir ainsi aux victimes un point de contact clair.

systematisering van de rechtspraak waaraan het permanent bureau in Den Haag kan bijdragen. De voorbeeldige toepassing van het verdrag door sommige landen zou een voorbeeld kunnen zijn voor andere die weigeren het verdrag te goeder trouw toe te passen. Het permanent bureau moet worden versterkt om die rol te vervullen. Indien die procedure niet werkt, kan men overwegen een supranationale instelling in het leven te roepen die als beroepsinstantie zou toezien op de eenvormige toepassing van het verdrag.

Vijfde punt. Wat de toetreding van nieuwe leden betreft, is het verdrag van Den Haag het meest aangewezen instrument om ontvoerde kinderen terug naar hun gewone verblijfplaats te brengen. Daarom moeten alle staten worden aangemoedigd om toe te treden. Gelet op zijn ervaring moet België voorzichtig zijn inzake de toetreding van nieuwe leden. Volgens de commissie moet België van de toetredende staten eisen dat zij aantonen te beschikken over de noodzakelijke interne instrumenten om het verdrag snel en effectief toe te passen. Ons land mag geen landen meer aanvaarden waarvan het rechtssysteem de onmiddellijke terugkeer van kinderen zonder procedure inzake het hoederecht uitsluit of aanzienlijk bemoeilijkt.

Het verslag werd eenparig goedgekeurd door de aanwezige leden.

Mevrouw Anne-Marie Lizin (PS). – *Het verslag sluit aan op de werkvergadering die wij in de Senaat organiseerden en op het seminarie waarop de Marokkaanse minister de ratificatie van het verdrag van Den Haag door zijn land aankondigde. Voor de internationale ontvoeringen van kinderen vormt Den Haag een zeer belangrijk moment. De balans zal er worden opgemaakt van de toepassing van het verdrag door de landen die het hebben geratificeerd, van hun ratificatietechnieken, van de autoriteit aan wie ze de uitvoering van het verdrag hebben toevertrouwd en van een reeks elementen die nog kunnen worden verbeterd.*

Ik hoop dat de conclusies van het verslag van mevrouw Cornet d'Elzies de basis kunnen vormen voor de houding van onze regering in Den Haag volgende week, wanneer zal worden gediscussieerd over de punten die zouden moeten

Troisièmement, il est aussi question du manque de rapidité dans la procédure. En effet, l'intérêt d'une procédure rapide est parfois contraire aux tracasseries administratives qui accompagnent les négociations entre autorités centrales, dans le cadre de traitement des demandes. Une traduction dure parfois des mois, la Belgique devrait insister pour que le traitement administratif d'un dossier se fasse dans un délai strictement limité.

Quatrièmement, la commission constate que l'application de la Convention par divers États est parfois entravée par des éléments tels que des interprétations divergentes dans les différents pays, un manque de sérieux et de rapidité dans l'application de la convention par certains pays – souvent, l'infrastructure administrative fait défaut – et l'invocation abusive des motifs de refus.

La commission propose alors une série de solutions. Les interprétations divergentes de la convention peuvent éventuellement être évitées en systématisant la jurisprudence des divers pays par l'entremise du bureau permanent de La Haye. Il se pourrait que l'application exemplaire de la convention par certains pays soit source d'inspiration pour d'autres qui refusent d'appliquer la convention de bonne foi. Le bureau permanent doit être renforcé pour pouvoir remplir pleinement ce rôle. Si cette manière de procéder ne fonctionne pas, on peut envisager de créer une institution supranationale qui veillerait en tant qu'organe d'appel à l'application uniforme de la convention.

Cinquièmement, en ce qui concerne l'adhésion de nouveaux membres, la convention de La Haye est l'instrument le plus approprié pour pouvoir ramener à leur résidence habituelle les enfants enlevés. Voilà pourquoi tous les États doivent être encouragés à y adhérer. Vu son expérience dans l'application de la convention, la Belgique doit faire preuve de prudence quand il s'agit d'accepter l'adhésion de nouveaux membres.

La commission de l'Intérieur propose dès lors que la Belgique soit attentive et exige des États adhérents qu'ils démontrent qu'ils disposent des instruments internes nécessaires pour appliquer rapidement et effectivement la convention ; qu'elle n'accepte plus de pays dont le système juridique ou sa mise en œuvre exclut ou complique considérablement le retour immédiat des enfants sans procédure sur le droit de garde.

Le rapport a été approuvé à l'unanimité des membres présents.

Mme Anne-Marie Lizin (PS). – Le rapport fait suite à la journée de travail que nous avons organisée au Sénat et au séminaire au cours duquel le ministre marocain a annoncé la ratification par son pays de la Convention de La Haye. Pour les enlèvements internationaux d'enfants, La Haye constituera donc un moment très important puisqu'on y réalisera le bilan de l'application par les pays qui ont ratifié cette convention, de leurs techniques de ratification, de l'autorité à qui ils ont confié la mise en œuvre de la convention et de toute une série d'éléments qui pourraient encore être améliorés.

Les conclusions du rapport de Mme Cornet d'Elzies vont, je l'espère, pouvoir servir de base à la position qu'adoptera notre gouvernement, la semaine prochaine, à La Haye lorsque l'on discutera des points qui méritent peut-être d'être revus.

Tout d'abord, insistons sur l'absence d'une banque de

worden herzien.

Op de eerste plaats ontbreekt een correcte gegevensbank over de toepassing. Wij vragen voldoende middelen voor het permanent secretariaat van het verdrag. De dossiers van de delicate en internationale ontvoeringen door ouders moeten niet over alle parketten worden verdeeld, maar worden geconcentreerd bij een aantal parketten en een daarin gespecialiseerde rechtbank. De procedure sleept nog steeds te lang aan. In het verdrag is sprake van een termijn van twee weken voor de terugkeer van de kinderen. Soms moet maanden worden gewacht. Tijdens de bijeenkomst in Den Haag zou België een aantal aanbevelingen moeten formuleren.

De centrale autoriteiten van bepaalde landen kennen hun mandaat niet. Ze roepen voortdurend de uitzonderingen in. De afwijkende interpretaties zijn dikwijls de regel in die landen die het verdrag enkel ratificeerden omwille van het goede imago, maar die het niet toepassen bij een internationale ontvoering door één van hun onderdanen.

In België wachten vele ouders op een betere toepassing van het verdrag. In veel gevallen hebben de betrokken landen niet de intentie het toe te passen. Zweden en Duitsland doen per definitie een beroep op de afwijkingen. Dat gedrag moet, binnen de grenzen van een correcte diplomatie, in Den Haag worden aangeklaagd.

Tijdens onze werkvergadering werd een ernstiger politiek probleem aangekaart. Het betreft de ratificatie door staten met moslimrecht. Alle landen die door het verdrag zijn gebonden, moeten erop toezien dat de wil om de kinderen onmiddellijk te doen terugkeren een realiteit wordt. In sommige gevallen moet dus aan de moeder systematisch een recht worden verleend dat ze in haar land van oorsprong niet heeft.

Marokko geeft tekenen van goede wil. We hopen dat het verder in die richting gaat. Dat is in ieder geval het gevoel van de minister van Justitie. Andere landen die tot het verdrag zouden willen toetreden, hebben interne rechtsbepalingen die de toepassing ervan onmogelijk dreigen te maken. We wensen niet dat de inhoud van het verdrag wordt uitgehold door louter symbolische ratificaties. België moet streng zijn op dit punt.

We hopen dat de houding van België volgende week in Den Haag, in een materie van internationaal privaatrecht die in volle ontwikkeling is, zeer constructief zal zijn.

De heer Wim Verreycken (VL. BLOK). – Ik had hier graag enkele ministers gezien, want dit onderwerp is volgens mij zeer belangrijk voor de departementen Justitie en

données correcte relative à l'application. Nous demandons clairement que le secrétariat permanent de la Convention à La Haye soit doté de moyens suffisants lui permettant d'assurer un suivi correct. En outre, nous pensons que les cas de rapt parentaux délicats et internationaux ne doivent pas être répartis entre tous les parquets, mais doivent être concentrés dans un certain nombre de parquets et, si possible, auprès d'une instance et d'un tribunal spécialisés compétents pour les rapt internationaux parentaux. Par ailleurs, la procédure reste beaucoup trop longue alors que la Convention prévoit un délai de deux semaines pour la remise des enfants. On est bien au-delà de ce délai puisqu'il faut parfois attendre des mois. Enfin, on peut aussi citer les divers éléments contenus dans une recommandation qui devrait être formulée par la Belgique lors de la réunion de la Convention de La Haye.

Tout d'abord, les autorités centrales de certains pays ne connaissent pas le mandat qui est le leur. Elles recourent systématiquement aux articles d'exception. Par ailleurs, les interprétations divergentes constituent souvent la règle dans les pays qui ont ratifié la convention uniquement pour se donner une bonne image sur la scène internationale mais qui n'appliquent pas cette convention en cas de rapt international par un de leurs ressortissants.

En Belgique, de nombreux parents attendent encore une meilleure application de cette convention. Cependant, dans beaucoup de cas, les pays concernés n'ont pas l'intention de la mettre en œuvre. La Suède et l'Allemagne, notamment, recourent d'office à l'article autorisant les dérogations. Pour nous, ce type de comportement doit être dénoncé à La Haye. Tout en restant dans des conditions diplomatiques correctes, on doit pouvoir exprimer l'espoir que l'Allemagne et la Suède soient plus respectueuses de leurs engagements.

Enfin, un problème politique plus « sérieux » a été soulevé durant notre journée de travail. Il concerne la ratification de la convention par des États de droit musulman. L'ensemble des pays liés par cette convention doivent être attentifs et veiller à ce que la volonté de retour immédiat des enfants soit réelle. Dans un certain nombre de cas, il convient donc de donner systématiquement à la mère un droit qui ne lui est pas reconnu dans son pays d'origine.

Le Maroc semble montrer des signes de bonne volonté. Nous espérons qu'il va continuer dans cette direction. C'est en tout cas le sentiment du ministre de la Justice. Mais il est évident que d'autres pays qui seraient susceptibles d'adhérer à la Convention, présentent dans leur droit interne des dispositions risquant de rendre impraticable son application. Nous ne souhaitons pas – la Belgique doit être ferme sur ce point – que le contenu de la convention soit dévalorisé par des ratifications purement symboliques, sans aucune volonté de mise en œuvre du texte.

Voilà donc les considérations que nous souhaitons faire au nom de la commission de l'Intérieur sur ce dossier important. Nous espérons que la Belgique prendra, la semaine prochaine à La Haye, une position extrêmement constructive. Cette matière reste en plein développement sur la scène internationale du droit privé.

M. Wim Verreycken (VL. BLOK). – J'aurais aimé voir ici quelques ministres car j'estime qu'il s'agit d'un sujet intéressant grandement à la fois la Justice, l'Intérieur et les

Binnenlandse Zaken, waaronder onze commissie ressorteert en voor dat van Buitenlandse Zaken.

Ik heb vooral opmerkingen over de besluiten van voorliggend document, die ik eigenlijk te voorzichtig vind. In de toelichting wordt geregeld verwezen naar de vaagheid van het Verdrag van Den Haag en die vaagheid vind ik eigenlijk ook gedeeltelijk terug in de besluiten.

Dat is nochtans niet noodzakelijk zo. Tijdens de hoorzittingen heb ik drie verschillende sprekers gehoord, die zeer interessant en zeer concreet waren. Alle drie zegden ze dat het artikel 13, b van het Verdrag van Den Haag de belangrijkste reden is waarom de procedure wordt gerekt. Een paar mensen, onder wie de vertegenwoordigers van Child Focus wezen op een perfide systeem: iemand ontvoert een kind, zorgt ervoor dat het zo snel mogelijk op de culturele lijn van de ontvoerder wordt geplaatst en roept dan artikel 13, b in dat bepaalt dat een kind niet uit zijn culturele omgeving mag worden gehaald. Ik had in de besluiten dan ook graag concrete voorstellen gezien, bijvoorbeeld over de wijziging van dit artikel 13, b. Ik veronderstel dat hier de vrees heeft gespeeld voor de politieke niet-correctheid.

Ik ben nationalist, ik heb dat ook in de commissie gezegd, ik meng mij dus zeker niet met de cultuur, de filosofie of de ideologie van andere volkeren. Onze minister van Buitenlandse Zaken verklaarde hier gisteren nog dat hij dringend meer controle wil op de interne democratie van sommige lidstaten. Ik ben geen minister van Buitenlandse Zaken, maar ik denk wel dat ik een staatsysteem moet kunnen afwijzen dat kinderontvoering niet stopt. De commissievoorzitter heeft er al op gewezen dat in sommige wettelijke systemen belemmeringen kunnen bestaan voor de toepassing van het Verdrag van Den Haag. Wij moeten dat zeer nadrukkelijk kunnen afwijzen. Ik verwees reeds naar Buitenlandse Zaken, want ik denk dat de verantwoordelijkheid van dat departement hier bijzonder groot is. Buitenlandse Zaken is het enige ministerie met antennes, ambassades en consulaten in de "daderlanden", namelijk de landen waarnaar de meeste landen worden ontvoerd. Het probleem bestaat er ongetwijfeld in dat er in havensteden nogal wat ereconsulaten gevestigd zijn. Die ereconsulaten worden ten geschenke gegeven aan mensen die eigenlijk onze culturele gevoeligheden niet delen. Een ereconsulaat is immers onbezoldigd en wordt enkel toegekend aan iemand uit het betrokken land.

We stellen vast dat kinderontvoeringen gebeuren uit wraak van de ene partner ten opzichte van de andere, uit minachting voor de ouder die in ons land blijft. In veel gevallen is dat minachting voor de vrouw, die volgens de wetten van de landen van herkomst inderdaad als te minachten wordt beschouwd. Kinderen worden soms ook ontvoerd om genitale mutilaties ongestraft te kunnen uitvoeren, waarna ze worden teruggebracht. Daarover wordt vandaag gesproken in het licht van de vrouwendag. Ereconsuls die betrokken zijn bij de cultuur van het daderland reageren daar echter niet op.

Ik denk dat daar een zeer belangrijke en concrete taak ligt voor ons ministerie van Buitenlandse Zaken, meer dan in het beledigen van de burgers van Oostenrijk en Italië, namelijk in het aanzwengelen van de verantwoordelijkheid van onze ambassades en consulaten.

Affaires étrangères.

Mes remarques concernent surtout les conclusions du document qui nous est soumis et que je trouve trop timides. L'exposé des motifs souligne à plusieurs reprises le flou de la Convention de La Haye et je le retrouve en fait aussi en partie dans les conclusions.

Au cours des auditions, j'ai entendu trois orateurs particulièrement intéressants déclarer que la procédure traîne en longueur à cause de l'article 13, b dudit Traité. Plusieurs personnes, parmi lesquelles des représentants de Child Focus, ont souligné la perfidie du système : lorsqu'une personne enlève un enfant, elle fait en sorte qu'il assimile au plus vite la culture de son ravisseur et invoque le bénéfice de l'article 13, b selon lequel un enfant ne peut être retiré de son milieu culturel. J'aurais donc aimé que les conclusions proposent par exemple la modification de l'article 13, b. Je suppose qu'on a eu peur d'être taxé de manque de correction politique.

Etant nationaliste, je ne me mêle pas de la culture, de la philosophie ou de l'idéologie des autres peuples.

Notre ministre des Affaires étrangères a déclaré hier encore qu'il souhaitait renforcer le contrôle de la démocratie dans certains États membres. Sans être ministre des Affaires étrangères, je pense que je dois pouvoir rejeter un régime étatique qui ne met pas fin aux enlèvements d'enfants. Nous ne pouvons tolérer que certains pays mettent des entraves à l'application de la Convention de La Haye. Les Affaires étrangères ont un rôle important à jouer car elles ont des antennes dans les pays vers lesquels les enfants sont enlevés

Malheureusement, nombre de villes portuaires abritent des consulats honoraires où officient des gens qui ne partagent pas nos sensibilités culturelles.

Nous constatons que les enfants sont enlevés par vengeance à l'égard du partenaire et par mépris pour le parent qui reste dans notre pays, le plus souvent la femme. Il arrive aussi que les enfants soient enlevés temporairement pour subir des mutilations sexuelles. Cette question sera abordée à l'occasion de la journée de la femme célébrée aujourd'hui. Les consuls honoraires qui partagent la culture du pays coupable ne réagissent cependant pas.

Stimuler la responsabilité de nos ambassades et consulats me semble plus important pour notre ministère des Affaires étrangères que d'insulter les citoyens autrichiens et italiens.

Le Maroc a été explicitement cité en commission. Les enfants enlevées subissent souvent une clitoridectomie. Lorsqu'elles reviennent en Belgique, elles peuvent bénéficier d'une aide de la sécurité sociale. Certains aspects intéressent donc d'autres commissions, comme la Santé publique.

Nous devons montrer que certaines pratiques culturelles ne sont pas permises chez nous.

Je me réjouis des efforts que M. Verwilghen a annoncés en commission, mais je compte surtout sur l'installation d'une banque de données. À l'heure actuelle, nous ne disposons toujours pas de chiffres précis. Cette banque de données constituerait en outre une arme intéressante dans les mains du Bureau permanent de La Haye.

Enfin, à l'heure où il est beaucoup question des droits de

In de commissie is tijdens de hoorzittingen Marokko expliciet vermeld. Een groot aantal ontvoeringen gaan immers in de Marokkaanse richting. Ik heb daarnet al gesproken over de genitale verminkingen. In een vorige legislatuur werd hier trouwens al gezegd dat bij ontvoering van kinderen in de daderlanden vaak de clitoridectomie wordt toegepast. Als die kinderen terugkomen bij de ouder die hier is gebleven, kan hij, als hij een beetje handig is, een en ander terugvorderen van de sociale zekerheid, onder nomenclatuurnummers als curettage en gynaecologische nabehandeling. Er zijn dus ook andere aspecten die andere commissies, zoals volksgezondheid, kunnen aanbelangen.

Ik denk dat wij terzake zeer alert moeten zijn en erop moeten wijzen dat sommige culturele gewoonten hier niet kunnen en daarom moeten afgewezen worden, niet enkel op een vrouwendag als vandaag of in een naar mijn mening te vaag verslag, maar elke dag.

Ik juich de inspanningen toe, die door minister Verwilghen in de commissie werden aangekondigd, maar ik reken vooral op de installatie van een databank. Op dit ogenblik ontbreekt het ons aan degelijke informatie, niemand kan ons exacte cijfers bezorgen. In dergelijke omstandigheden is het zeer moeilijk om te zeggen waar de zaken fout lopen. Wanneer bijvoorbeeld wordt verwezen naar moslimlanden of in de commissie tijdens de hoorzittingen door een van de sprekers over de sharia-landen wordt gesproken, en als ik hier zeg dat het merendeel van de ontvoeringen Marokko als bestemming hebben, dan blijft de vraag: waar zijn de cijfers? Ik vind dat die databank er onmiddellijk moet komen, niet alleen voor ons en de commissie, maar ook voor het vast Bureau van Den Haag, dat terzake een zeer interessant wapen in de hand zou krijgen.

Tot slot denk ik dat het in een tijd waarin veel sprake is van kinderrechten, jeugdadvocaten en een harde aanpak van pedofilie, ontoelaatbaar is dat ontvoeringen van kinderen nog mogelijk blijven alleen door één slecht artikel 13 b of door het niet aanwijzen van sommige daderlanden. Dat is een grote tekortkoming, niet van het gehele verslag, maar wel van de conclusies, waarin ik gehoopt had op iets meer concrete aanbevelingen. Niettemin zal mijn fractie deze besluiten mee goedkeuren, als eerste stap in de goede richting, maar wel met de vraag aan de commissie om de besluiten achteraf te verfijnen en te concretiseren. Dit zou mijns inziens best kunnen gebeuren zodra de door de minister van Justitie beloofde databank operationeel is en voor ons en het Vast Bureau van Den Haag toegankelijk is.

Mevrouw Meryem Kaçar (AGALEV). – Ik betreur de afwezigheid van de minister.

Eerst wil ik de vorige spreker van antwoord dienen. Ik weet dat het Vlaams Blok graag veralgemeent en zaken door elkaar haalt, maar genitale verminking is op dit ogenblik al strafbaar. De commissie Justitie heeft het ontwerp besproken dat ontvoering met het oog op genitale verminking in het buitenland strafbaar stelt. Ik vraag de heer Verreycken toch enige intellectuele correctheid aan de dag te leggen.

De heer Wim Verreycken (VL. BLOK). – Het gaat om een stuk dat niet uit de commissie Justitie komt, maar wel uit de commissie Binnenlandse Zaken en Administratieve Aangelegenheden. Mevrouw Kaçar heeft aan die

l'enfant et de la répression de la pédophilie, il est inadmissible que les rapt d'enfants restent possibles parce que l'article 13 b est mauvais ou qu'on ne dénonce pas les pays responsables. Il y a là un grave manquement dans les conclusions du rapport. J'aurais espéré des recommandations plus concrètes. Mon groupe votera néanmoins ces conclusions, tout en demandant à la commission de les affiner et de les concrétiser dès que la banque de données sera opérationnelle et accessible pour nous et pour le Bureau permanent de La Haye.

Mme Meryem Kaçar (AGALEV). – *Le Vlaams Blok généralise volontiers et mélange les problèmes, mais les mutilations génitales sont déjà punissables à l'heure actuelle. La commission de la Justice a discuté du projet qui rend punissable l'enlèvement en vue de procéder à des mutilations génitales à l'étranger. Je demande à M. Verreycken de faire preuve d'un minimum de correction intellectuelle.*

M. Wim Verreycken (VL. BLOK). – *Il s'agit d'un élément provenant non pas de la commission de la Justice, mais de la commission de l'Intérieur et des Affaires administratives. Mme Kaçar n'a pas assisté à ces réunions.*

vergaderingen niet deelgenomen. Ik heb geciteerd ...

Mevrouw Meryem Kaçar (AGALEV). – U hebt geciteerd uit persberichten van vandaag waaruit zou blijken dat ontvoeringen plaatsvinden om genitale verminkingen uit te voeren.

De heer Wim Verreycken (VL. BLOK). – Neen, ik heb verwezen naar de hoorzittingen in de commissie Binnenlandse Zaken waarop mevrouw Kaçar niet aanwezig was.

Mevrouw Meryem Kaçar (AGALEV). – Uit de verslaggeving zal blijken waarnaar de heer Verreycken verwezen heeft. Hij verwees uitdrukkelijk naar de berichtgeving van vandaag waaruit zou blijken dat ereconsuls hun medewerking verlenen aan ontvoeringen met het oog op genitale verminking in het buitenland. (*Protest van de heer Verreycken*).

Als hier niet-correcte informatie wordt verstrekt, is het onze plicht dit recht te zetten.

De aanmaak van databanken was een van de conclusies van de studiedag op 29 maart 2000 in de Senaat over de toepassing van het verdrag. Tachtig procent van de ontvoeringen in Europa, waarop dit verdrag toch vooral van toepassing is, gebeurt door de moeders. De Senaat vraagt inderdaad een nationale gegevensbank, zodat men de problemen kan lokaliseren. Op dit ogenblik bestaat geen degelijk overzicht van de problematiek. Ik wijs de minister van Justitie op zijn verantwoordelijkheid om daar werk van te maken.

Het verdrag vertoont een belangrijke tekortkoming: de gerechtelijke autoriteiten van sommige lidstaten maken al te gemakkelijk gebruik van de mogelijkheid om uitzonderingen te vragen.

Ik hoop dan ook dat de zwakheden van het Verdrag waar veel toetredende landen gebruik van maken, volgende week aan bod zullen komen in de Conferentie van Den Haag waar het internationaal privaatrecht uitvoerig zal worden besproken. Laten we ook niet vergeten dat het Verdrag alleen betrekking heeft op de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen. De straf die de ontvoerende ouder wordt opgelegd, is miniem. In België slechts één jaar. Velen betreuren die lage strafmaat, vooral de ouders die slachtoffer zijn. Ook het parket is vragende partij voor een aanpassing van de strafmaat.

Tot op heden hebben de Maghreblanden het Verdrag jammer genoeg nog niet ondertekend, laat staan geratificeerd. Zoals gevraagd in de conclusies van onze studiedag vorig jaar in maart, moeten die landen worden aangemoedigd het Verdrag te ondertekenen, desgevallend met de nodige aanpassingen.

Belangrijk aspect in heel de zaak is het privaatrecht. Ons privaatrecht erkent de toepassing van de nationale wetgeving van de betrokkene. Mocht die verwijzingsregel in ons privaatrecht worden aangepast en refereren aan de verblijfplaats, zouden heel wat problemen worden vermeden. Nederland, Duitsland, Frankrijk en België hanteren verschillende verwijzingsregels, terwijl ze ongeveer het zelfde soort ontvoeringen kennen. Ontvoering over de grenzen heeft een internationale dimensie en moet daarom internationaal worden aangepakt. Daarom dient ook de verwijzingsregel op

Mme Meryem Kaçar (AGALEV). – Vous avez cité des communiqués de presse d'aujourd'hui, dont il ressort que des enlèvements ont lieu dans le but de procéder à des mutilations génitales.

M. Wim Verreycken (VL. BLOK). – Non, je me suis référé aux auditions qui ont eu lieu en commission de l'Intérieur, auxquelles Mme Kaçar n'a pas assisté.

Mme Meryem Kaçar (AGALEV). – Le rapport montrera à quoi M. Verreycken s'est référé. Il a renvoyé expressément aux informations parues aujourd'hui, d'où il ressort que des consuls honoraires collaborent à des enlèvements dans le but d'effectuer des mutilations génitales à l'étranger. (*Protestation de M. Verreycken*). Si on diffuse ici des informations incorrectes, notre devoir est de les rectifier.

La création de banques de données était l'une des conclusions de la journée d'étude qui a eu lieu au Sénat le 29 mars 2000 au sujet de l'application du Traité. Quarante pour cent des enlèvements en Europe, où ce traité est surtout d'application, sont effectués par les mères.

Le Sénat est en tout cas demandeur d'une banque de données nationale, de façon à ce qu'on puisse localiser les problèmes. Nous n'avons pour le moment aucune vue d'ensemble. Je demande au ministre de la Justice de prendre ses responsabilités à cet égard.

Le Traité présente un défaut important : les autorités judiciaires de certains États membres ne font déjà que trop facilement usage de la possibilité de demander des dérogations.

J'espère donc que les faiblesses de la Convention, dont usent de nombreux pays, seront examinées la semaine prochaine à la Conférence de La Haye qui traitera du droit privé. N'oublions pas que la Convention ne porte que sur les seuls aspects de droit civil de l'enlèvement international d'enfants. La peine infligée au parent auteur d'un tel enlèvement est minime. En Belgique, elle est d'un an seulement. Nombreux sont ceux qui déplorent la faiblesse de ces sanctions, surtout les parents victimes. Le parquet est lui aussi demandeur d'une adaptation des peines.

Jusqu'à présent, les pays du Maghreb n'ont pas encore signé la Convention. Comme le demandent les conclusions de notre journée d'étude de mars 2000, ces pays doivent être encouragés à signer la Convention, éventuellement moyennant les nécessaires adaptations.

Un aspect important est le droit privé. Notre droit privé reconnaît l'application de la législation nationale de l'intéressé. S'il tenait compte du lieu de résidence de l'intéressé, on éviterait de nombreux problèmes. Les Pays-Bas, l'Allemagne, la France et la Belgique appliquent des règles de renvoi différentes alors qu'ils sont confrontés à des enlèvements plus ou moins semblables. L'enlèvement transfrontalier revêt une dimension internationale et doit donc faire l'objet d'une approche internationale. C'est pourquoi la règle de renvoi doit être fixée à l'échelon international.

internationaal niveau te worden afgesproken.

- **De bespreking is gesloten.**
- **De stemming over de besluiten van de commissie voor de Binnenlandse Zaken en voor de Administratieve Aangelegenheden heeft later plaats.**

De voorzitter. – We zetten onze werkzaamheden voort vanmiddag om 15 uur.

(De vergadering wordt gesloten om 11.25 uur.)

Berichten van verhindering

Afwezig met bericht van verhindering: de dames de Bethune en Thijs en de heren Dubié en Geens, in het buitenland, de heren Daif en Vandenbroeke, wegens andere plichten.

- **Voor kennisgeving aangenomen.**

- **La discussion est close.**

- **Il sera procédé ultérieurement au vote sur les conclusions de la commission de l'Intérieur et des Affaires administratives.**

M. le président. – Nous poursuivrons nos travaux cet après-midi à 15 h.

(La séance est levée à 11 h 25.)

Excusés

Mmes de Bethune et Thijs ainsi que MM. Dubié et Geens, à l'étranger, MM. Daif et Vandenbroeke, pour d'autres devoirs, demandent d'excuser leur absence à la présente séance.

- **Pris pour information.**